

فایین ب نـو جوگرافیا جیها ندا، ب زما نکی شیعری ... نوسینی: هـشـنگ قادر

۱- له خانـچکه کهی ما پووره خونچـمه وه، ب کهلاوه کهی سه عیدیان.
/ده قـکی واکـ/

۲- ئـفریقانامه و زهمینـنامه، به تامی شیعری.

۳- ئـمیریکانامه، به تامی شیعری /مانه شیعری- قه سیده./

پـژهی هـر سـ کتـب، ب بهـز کاک پـشهوا کاکه یی.

ئـزموونی یه که می پـشهوا، موژدهی سهرکهوتنی ئـده بـکی جیاواز، به
تام و نه که یه کی جیاوازه وه، ئـزموونیک که پـشتر زـرک له ئـمه، به
مانا هـه ندیه کهی په ییمان پـ نه بردووه، هـه به ته هـگ و لقـکی پـ
به ئـلها مه و، له ده قـ واکـای شـرک بـکه سه وه یـ، به نمونه.

سه فهرـکی خـیا یی، به بـن و بهرامه و، به هـه و و نه سیمی
پشده ره وه، بـ ئـه و په ی جیهان، بـ سهرزه مینی دوور؛ دوور له دهستی
ئینسانی ئـژه ماتیی، سه فهرـک له کانگـی ئـژه ماتـه وه بـ ناو
نه ته وهی جیاواز و قه بیلـه و خـلی جیاواز، هـروها، بـ ناو کولتوور
و ته قالیدی جیاواز و زمانی جیاواز، دابونه ریه تی جیاواز و کـمه گـ
و بیری جیاواز، بـ ناو ئینسانی هـمه جـر له هـنگ و ووخساری
جیاواز، بـینی چه ندان کیشوهر، بـینی هـزاران فرسه خ، هـه به ته له
گای سه فهره کهی پـشهوا، شاخ و ده ریا و چه ندان هـرم و هـرمی
تر، که هـمووی واکـیه له بهردهم خـیا یی پـشهوا.

بوونی ئـه و جـره سه فهرانه، هـشتا تام و له زه تی خـی هـیه. هـموو
ئـه و جـگایانه، به بیابانی گهرم و پانوپـ و فراوانه وه، به لوتکهی
شاخی بهرز و به فرینه وه، به شوـنی ساردوسـه وه، به ناو چه ندین
دـ و گرد و هـوراز و نشـو و ته لانه وه، به ناو چه ندین دارستانی
چـوپـه وه، به ناو چه ندین کانی و کانیاو و ووباره وه، که هیچیان
هاوشـوهی ئـه وی تر ناکهن... چـش له ته کنهـل جیا، که دهـت: جیهان
گونـکی بچوکه و، واکـ له نـو دهست دایه؛ جیهان هـشتا گـوره یی خـی
له دهست نه داوه...

سه فهره کهی کاکه یی: -

هاوش-وهی سه فهره خه یا-یه کهی "دانتی،" له ک-میدیای ئیلاهییدا، سه فهر-ک ب- ناو ئه و شو-نه ی که دانتی خ-ی مه بهستی بووه، هه-به ته به ئیلهامی سه فهره کهی پ-غهمبری موس-مانان ب- سهر ئاسمانی دوور. چیر-کی ئه و دایکه ی که به دوا ی کو-ه تا قانه کهیدا ده-گه-ت. بیرم ده که و-ته وه که کو-ه گه نجه جوانه کهی دیل و ئه سیری سوپای پ- زو-مه تی ده ست ته یمووری له نگ که و ته وه، که چ-ن له ئیتا-یا و فلا-ره نساوه، پ- به پ- ب-ینی ههزاران فرسه خ له سهر ده ریا، له ناو بیابان و سهر لوتکه ی شاخ، دوا جار دایک و کو-، له سهر بازگه یه کی ناو سوپای ته ته ر به یه ک گه یشتنه وه. ته نانه ت له سه فهره کهی دایک-دا، هه موو گیانه وه ره کان له بهر شک-ی ناوی دایک یارمه تی دایکیان دا، به گیانه وه ره د-نده کانیشه وه، که چ-ن هه موویان ده سته وه ستان بوون، له بهر وشه و مانای دایک، دوا جار خودی ته یمووری له نگیش، سهری ب- ئه و دایکه د- پ- له میهره بانیه دانه واند و، به-زه و له ته ک خ-ی به خ-ره اتنی کرد. ههر بهم ب- نه شه وه، هه موو ئه و سهر زه مینانه ی پ-شه و، سه فهری ب- ده کات، خه-که کهی به تایبه تی شاعیران و داھ-نهرانی به شوق و زه وقه وه، به -یحا به تول سه دره وه پ-شوازی له پ-شه و ده کهن، با کو-ه کوردی پشده ریش ههر د- پ-شاد ب-ت، سه فهر-ک له پ-ناو موژده ی به خته وه ری و یه کترناسین، خ-زگه -ژ-ک داد-ت پشده ر و قه-ادز- موژده ی ده سته خوشک، به شار-کی ناوداری ئه مریکای لاتین به ده ست به-ن-، "ب-ینیس ئایریس، به نمونه؛" خ- سروشتی پشده ریش ناخ-ش نییه.

دیسان، کاکه یی: وه ک جوگرافیناس-ک و ئه ده بناس-ک، وه ک کابتن-کی شه بقه له سهر، له ش-وهی پیاو-کی ئینگلیزی جوگرافیناس، پ- به هه یبه ت و به ویقا-ه وه، ده یه و-ت بست به بست، سهرزه مینی دوورودر-ژی -ژ-ئاوا و -ژ-هه-اتی دوور بناس-.

ههر وه ک گه شته کهی "یچ و جیمیس کلا-دی-س؛" یچ، ب- ناو قو-اییی کانگ-ی -ژ-هه-اته وه ب- خ-له کانی بادیه ی ناو عهره بستان، له و-شه وه، ب- ناو بیابانی پ- ئاوی سازگار، به کانیش د-خ-ش بوون. به هاتنی میسته ر یچ، ئه وان ساح-بی که ره م و فهزه-ن، دیسان له و-شه وه، ب- ناو ئیما-تی ئه رده لان و لای خانمه مه ستوور-ی، به-ام مخابن ته مهن -گر بوو له به رده م گه شته کهی -چ. خ- گه شته کهی له پ-شدان، ئه ویش خه یا- بوو، دواتر کردنی به -استی. سه فهره کهی "ئه ندر- مارل-ش،" کیشوهر ب- بوو له ناو نه ته وه و و-اتی جیاواز بوو.

سه فهره کهی پ-شه و، جیاواز له هه موو سه فهره خه یا-یه کانی تری بهر له خ-ی، له ناو ده قی کراوه و فکری نو-وه، فکریه ک، "پ-شه و" زوو

دهستی بـ برد، بـ ئه فریقیای خاکی هـش و مرـقه له پانهکان و پـست
ئهستوورهکان؛ ئهوانه‌ی که هـشتا خه‌باتیان له پـناو نان و
ئازادیدایه.

بـ سه‌رزهمینی ئه‌مریکای لاتینی پـ له هـنگ و نه‌خشی جیاواز؛ مه‌گه‌ر
“کریستـه‌فه‌ر کـمبـس”یش، له یه‌که‌م به‌رکه‌وتنی بـ ئه‌مریکا، سه‌ری
له‌و جوگرافیا پانوپـه‌سووـما، که تاکوو ئه‌و کات، قاچی ئینسانی
مـدـرنه‌ته‌ی نه‌چووبوه سه‌ر.
دواجار، “پـشه‌وا” له تـکـستـه‌کی‌دا ده‌تـ: -

“هـشتا ئـمه‌ له بیا بانـک ده‌ژین،
که غه‌ریبمان به‌ خـ ده‌نووسین و،
هـه‌ش به‌ با ده‌سـینه‌وه،
تاکوو ژیا‌نمان تراویلکه‌ بـت.”

ده‌ستخـشی بـ به‌زریان، به‌ هیوای به‌رده‌وامی و سه‌رکه‌وتنی له کـی
پـژه‌که‌یدا...